

analyticitu. Z tejto ukážky sa môžeme dozvedieť aj čosi o Bolzanovej metóde obmieňania (variácie), ktorú využíva pri konštrukcii svojho logického systému.

V osobitnej časti autor vysvetľuje Bolzanovo chápanie vedeckých teórií ako budovaných na základe „objektívnej súvislosti právd“, na základe súvislosti právd osebe. Bolzano tak odpovedá na Kantovo chápanie vedy ako vyrastajúcej zo subjektívnych kategórií a názorových foriem.

O tretej a štvrtej časti knihy veľmi stručne. V časti s názvom *Matematický systém* (s. 297-431) sa môžeme stretnúť s prvým systematickým a podrobným výkladom Bolzanovej teórie množín. Množinové pojmy vedú u Bolzana ku konštrukcii systému prirodzených, racionálnych a reálnych čísel a nekonečne malých a nekonečne veľkých čísel. Na tejto báze potom Bolzano rozvíja teóriu rovníc, teóriu radov a infinitezimálny počet. Vo štvrtej časti (s. 435-474) autor analyzuje a historicky zaraďuje Bolzanovu teóriu nekonečna.

Je celkom samozrejmé, že knihu dopĺňa rozsiahla bibliografia Bolzanových prác, publikovaných za jeho života i vydaných po jeho smrti, a bolzanovských štúdií týkajúcich sa logiky a matematiky.

Vďaka tejto knihe si možno opäť uvedomiť, že Bernard Bolzano napriek tomu, že jeho bezprostredný vplyv na súčasníkov je neporovnateľne menší ako vplyv iných kľúčových postáv z dejín filozofie, nepochybne patrí medzi klasikov európskeho vedeckého, filozofického, logického a matematického myslenia. Ak bolo hlavným cieľom tejto pozoruhodnej knihy, zdôrazniť túto myšlienku, tak sa ho podarilo veľmi úspešne splniť.

Ešte aspoň jedno hodnotiace konštatovanie a naň nadväzujúca otázka autora knihy: "... (Bolzano), pokiaľ viem, nikdy netáral hlúposti. O ktorých uctievaných, vykladaných a vplyvných filozofoch nášho storočia možno povedať to isté?" (s. 19).

Nebolo by zlé dožiť sa doby, ktorá si bude môcť dovoliť vydávať takéto knihy aj v slovenčine či češtine. V prípade tejto knihy by nešlo o prepych.

Dezider Kamhal

ETICKÁ ČÍTANKA

JIŘÍ SEDLÁK – IVAN HODOVSKÝ: Antologie z etiky I. Brno, Masarykova univerzita 1993, 162 s.

Při týchle rostoucím zájmu o morální problémy a šířícím sa studiu etiky je vážnou otázkou, jakým způsobem nahradit zcela nedostačující počet překladů významných etických prací, případně starších prací původních. Tento nedostatek, dosud bolestně pociťovaný na vysokých školách, je nyní ještě znásobený zavedením etické výchovy, zvláště na středních školách. Kromě nedostatku literatury působí i nedostatek času: který student má reálnou časovou možnost prostudovat za rok alespoň několik větších etických prací?

Na druhé straně právě jen přímé poznání původních textů dá správnou představu o stylu, způsobu argumentace i kladení otázek toho kterého filozofa; poznání nenahraditelné učebnicovou interpretací jejich základních tezí. Jen takto se nejučinněji učí filozofickému myšlení.

Řešením tohoto rozporu, který má u nás už zmíněnou drastickou podobu, je vydávání antologií a čítanek etické literatury. Je to oblíbená a hojně používaná učební pomůcka. Setkáváme se při koncipování těchto antologií v podstatě se dvěma přístupy: chronologickým a problémovým. Obvykle jsou jednotlivé tematické celky uváděny samostatnými analytickými studii a jsou doplněny bibliografickými přehledy další literatury (z nových etických anto-

logií upozorňují na práci Dietera Birnbachera a Norberta Hoerstera *Texte zur Ethik* (Mnichov 1991, 345 s.), jejíž osmé vydání svědčí o oblíbenosti v Německu; kapesní vydání je i pro nás dostupné).

Brněnské vydání *Antologie z etiky I* podává přehled etického myšlení a ukázky z prací 63 evropských a severoamerických autorů (zůstává otázkou, proč se tu objevuje Gándhí?) od antiky až po současnost, přičemž správně převažuje 19. a 20. století. Vývoj etiky je tu rozčleněn do šesti etap, každá je uvedena krátkou, výstižnou charakteristikou. Každý z autorů je představen minimedailónem a před každou ukázkou z díla (či z více děl) je anotace o jejím obsahu. Uvedeni jsou i čeští filozofové – etici, ze slovenských Svätopluk Štúr. Zvolené uspořádání antologie podle osob filozofů vedlo pochopitelně k tomu, že ne všechny současné významné etické směry tu mají své představitele (chybí např. Kohlberg, Smart, Stevenson, Hare, H. Jonas, Habermas, Foucault a j.), a nepochybně mohou být diskuze o vhodnosti výběru. Tu je však třeba připomenout, že až na několik výjimek byli J. Sedlák a J. Hodovský nuceni používat až dosud vydaných překladů. Zvláště je třeba ocenit přesnou práci s bibliografickými údaji, které poskytnou informaci o vročení a o stránkovém rozsahu díla i vybrané ukázky.

Autoři zcela úmyslně zaměřili svůj výběr na texty zabývající se filozofickou (obecnou) etikou, zatímco praktické (aplikované) etice je věnován druhý díl *Antologie z etiky*, který je právě v tisku. Řazení filozofů a ukázek v něm je tématické (např. morálka v rodině a manželství, morálka a vědecká práce, lékařská etika, atd.). Doufejme, že se jej brzy dočkáme, jeho potřeba je opravdu velká.

Antologie z etiky I je velmi dobrá učební pomůcka, která pomůže překonat obtížné shánění nedostupné literatury a přivede studenty k návyku učit se přímo „u pramene“, vytvářet si vlastní hodnocení a postoje. Zároveň je však i připomínkou, že významná díla širšího společenského dosahu nebyla dosud přeložena do češtiny nebo slovenštiny, že filozofové-etici jsou u nás známi jen „z druhé ruky“.

Jiří Kánský

**Ústav religionistiky FF MU, Brno
a redakce časopisu *Etika*
ve spolupráci s nadací Ethos 2001**

připravují seminář

E T I K A a M O C

termín konání: 5. 4. – 6. 4. 1994

Příhlášky posílejte prosím do 20. 3. 1994 na adresu:

**Ústav religionistiky FF MU
Mendlovo nám. 19
603 00 Brno**

Veškeré informace získáte na uvedené adrese nebo telefonicky na čísle
(05) 4321 4786 – dr. Radim BRÁZDA